

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

TEORIJA IN ZGODOVINA DRAME IN GLEDALIŠČE

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 10. junij 2010

SPLOŠNA MATURA

1. socialno, politično, realistično dramo; volja do moči in do socialne pravičnosti
(3 točke)
2. *Lastnosti: npr.* jaz sem kralj na Betajnovi; grde govorice o meni bi mi bile zoprne kakor slabo vreme; kadar se s kakšno stvarjo ukvarjam, se mora posrečiti, pa če jih sto pogine zraven.
Utemeljitev: npr. samozavestni, tiranski Kantor svojo voljo neusmiljeno uveljavlja, ne glede na to, koliko jih pri tem trpi, nihče ne sme biti močnejši od njega, upornike najstrože kaznuje, kar mu je zoprno, razseka kakor poleno, ima dovolj moči in poguma za vse, kar dela, očitkov vesti ne posluša ...
(6 točk)
(izpis 1 + 1, utemeljitev do 2 + do 2)
3. Jožef Kantor – je trški podjetnik, prvobitni kapitalist, mogočnejši, ki je prišel do premoženja z grabežem, rušenjem nasprotnikov, s fizičnimi likvidacijami, kar pove tudi njegov priimek; ima ogromno moči, ki naj bi mu jo poslanski mandat še povečal, in to je zdaj tisto, kar še hoče, za ta cilj podkuplja vse po vrsti, najprej in zlasti župnika, ki lahko vpliva na volivce; pohlepen je, krivičen, nasilen, nemoralen, izkoriščevalec, oderuh, nasilnejši, toda v očeh drugih zaradi njihovega strahu ostaja čist, ničesar kriv, za nič odgovoren; njegovi zločini so nekaznovani, neprijetne žive opominjevalce odstranja s svoje poti: staremu Krnecu plačuje pijačo, Nino, hčerko svojega propadlega bratranca, bo zaprl v samostan; družina se ga boji, Maksa ubije z Berlotovo puško, a zaprejo Berlota, ne njega; župnik ga bo z verniki podprl na volitvah, nekdanji liberalec bo torej kandidat klerikalcev ...
(4 točke)
(do 2 + do 2)
4. *Npr.* vse ste pokradli, osleparili, onesrečili, krivi ste za bedo mnogih, toda odslej ne boste šli več ne navzgor in ne naprej, ne boste več ne morili ne kradli, zdaj vam bomo vzeli krono z glave in žezlo z roke, jaz in vaši 'sužnji' vam bomo postavili plot in vam prebudili vest, vas ponižali, pa četudi pri tem pademo – takšna je pač 'usoda' proletarcev in upornikov ...
(3 točke)
(do 3 točke)
5. a) Volitve bi Kantorju s poslanskim mandatom lahko prinesle še več moči in ga še bolj utrdile na oblasti ter zavarovale pred kaznijo.
b) Motiv volitev imamo tudi v Hlapcih in Za narodov blagor.
c) V prvi drami postavijo volivci na oblast klerikalce in tako sprožijo kameleonstvo mnogih intelektualcev, v drugi sprejo vodilna politika in povzročijo boj med političnima taboroma/veljakoma, gogoljevsko sprožijo vrsto spletk, razgalijo skorumpiranost in pritlehnost vodilnih likov, hkrati pa prebudijo upor, npr. v žurnalistu Ščuki ...
(5 točk)
(2 + 1 + 2)
6. Bojeviti/konfliktni dvogovor/dialog
(1 točka)
7. DA; med Simonom in njegovo ženo Klaro, ki jo izgublja ...
(3 točke)
(1 + do 2)
8. *Npr.* v komediji Za narodov blagor med Grozdom in Ščuko v 1. aktu 4. p. in v 3. aktu 18. p., med Jermanom in župnikom v Hlapcih v zadnjih prizorih 2. akta in v 3. aktu; Ščuka zmore uporno dejanje in z drugimi vred začne razbijati šipe, Maksa Kantor ubije, Jermana pa umirijo in verjetno premestijo na Goličavo; Maks jih zaupa Francki, Kantorjevi hčerki, Jerman Kalandru in drugim antikristom, ki mu pomagajo razhlapčevati ljudstvo, mu odpreti oči, ga vzravnati ...; Ščuka se zaupa tujcu, Gorniku, ki bi ga rada oba volilna tabora izrabila v svojo korist, in gospe Grozdovi, ki z vsemi sredstvi želi možu pomagati do volilne zmage, pri tem pa imeti tudi sama koristi od pomembnega možkega, kar Gornik je; Ščuka ga ima za idejno naprednega in razumevajočega simpatizerja prevratnih idej, Grozdova pa je nejverjetneje njegova nekdanja neusojena simpatija, nekakšna intimna zaupnica, ki ima dovolj svojega ostarelega moža ...
(8 točk)
(2 + 2 + 2 + 2)

9. *Za zaprto formo so značilni: npr.* dramsko dogajanje je osredinjeno okrog glavnega lika in njegove dramske usode, oblikovano je vzročno-posledično, logično, konkretizira neko pomembno idejo;
za odprto formo pa so značilni: npr. dramskega dogajanja, ki ni celovito, je veliko, se ne zaključuje tragično, ni enotno, kaže mnogoterost življenja, ni zakritega dogajanja, prevladuje konkretnost, individualnost; dramskih likov-zgodb-usod je veliko, poudarjena je njihova fizična in biološka eksistenca, protiigralec je bolj svet kakor drugi liki, ki izražajo moderne ideje, izgubljajo identiteto, preudarnost, distanco do sebe, nasprotnika; dramski čas in prostor se pogosto menjata; kompozicija je razdrobljena, vodi v ponavljanje ...
(3 točke)
(presoja oz. izbor 1, značilni prvini 1 + 1)
10. NE; *npr.* spregovori ga igralec z odra, v nekih gledaliških okoliščinah, konkretno, ne več le virtualno.
(3 točke)
(1 + do 2)
11. *Npr.* na dramskem besedilu jih opravi dramaturg, ki pripravi besedilo za gledališko uprizoritev, ga z režiserjem pregleda, skrajša, uredi ...
(1 točka)
12. Besedilo, igralec, gledalec, osvetlitev ...
(za vse tri 2 točki)
13. Škofjeloški pasijon, o. Romuald, duhovna/pasijonska igra;
Županova Micka, A. T. Linhart, komedija
(3 točke)
(za dve pravilni prvini v vrstici 1 točka, podčrtani prvini sta obvezni;
za vse pravilne prvine v obeh vrsticah 3 točke)
14. NE
(1 točka)
15. Gre za uvodni dramski prizor, za prvi dvogovor Maksa, ki se je vrnil s študija, in Kantorjeve hčerke Francke, ki jo je bil medtem oče namenil bogatejšemu Francu, ona pa ima rada Maksa; drama se torej začne z ljubezensko disonanco, s še eno Maksovo izgubo, napoveduje torej njegov popoln polom ...
(2 točki)
16. *Maks:* je študent, sin obubožanega krčmarja in štacunarja Krneca, ki ga je Kantor spravil 'na kant', pove, da je zaradi okoliščin postal vagabund, da je moral prenehati študirati, da izgublja tudi Francko, a da je in bo ohranil ponos in maščevalnost: ne jezi ga, da je oče obubožal, ampak da Kantor tako mirno stopa prek trupel tistih, ki jih je spravil 'na kant', da tepta vse zakone zaradi oblasti in da ga nihče niti ne poizkuša ustaviti, da pa bo to poizkusil on, ker morda še ni vse izgubljeno, ker je svoboden, od nikogar odvisen, pa tudi zanjo in zaradi nje, ki jo še vedno ljubi ...;
Francka: je Kantorjeva hči, Maksa ljubi, vendar mora ubogati očeta, ki jo hoče poročiti s premožnim posestnikom Francem, absolviranim tehnikom, Maksu ponudi možnost, da bi nadaljeval študij, ki bi ga plačal oče, da ni imela nič pri tem, da mu ona ni ničesar vzela, da pa ga je pogrešala; mladost in frfavost pokaže z repliko, v kateri mu prizna, da se je brez njega dolgočasila ...
(4 točke)
(do 2 + do 2)
17. *Maks:* bi se rad v imenu pravičnosti in enakosti ter drugih socialnodemokratskih idej maščeval Kantorju, sebi in drugim v korist, pri čemer mu Francka ne bo mogla pomagati, ker nima ne moči ne dovolj besed pri tem, tako kakor je tudi Maks brez moči;
Francka: se čustveno nagiba k Maksu, a pomagati mu ne bo mogla ...
(4 točke)
(do 2 + do 2)
18. B
(1 točka)

19. *Npr.* način interpretacije, čustvenost likov, geste, premike ...
(1 točka)
20. *Npr.* Jerman v Cankarjevih Hlapcih, Ščuka v Cankarjevi komediji Za narodov blagor, Smoletova Antigona, Simon v Valčku ...
(2 točki)
(za oboje po 1 + 1)
21. a) odlomek B kaže tako prepolnost kot nepopolnost besedila, t. i. praznine, ki jih uprizoritev polni, konkretizira, inscenira;
b) posledica nasprotij med liki je konfliktnost, dramatičnost in tako večja teatralnost ...
(3 točke)
(odgovor mora vsebovati podčrtane prvine; 1 + 1 + 1)
22. a) implicitno/posredno samooznačevanje;
b) eksplicitno/neposredno označevanje;
c) implicitno/posredno samooznačevanje
(3 točke)
(odgovor mora vsebovati eno izmed obeh podčrtanih prvin v vrstici; 1 + 1 + 1)
23. *Podobnosti:* *npr.* obe sta drami, tragični, le da je ena renesančna, druga moderna; v obeh se rešuje problem zločina in zločinca, le da je ta v Hamletu kaznovan, v Kralju pa ne.
Razliki: *npr.* oba uporna lika sta mlajša, sinova, izgubljata, doživljata nesrečno ljubezen, krivca pa sta 'kralja', v obeh dramah je vodilni motiv maščevanje, v obeh imamo 'mišnico', Maksovo maščevanje je motivirano predvsem socialno, Hamletovo politično ...
(4 točke)
(1 + 1 + 1 + 1)

Skupaj 70 točk